

Opgaven i teoretisk pædagogikum, maj 2017

Tema 2: At skrive for at lære

Siden 2010 har uddannelsesbekendtgørelserne for de gymnasiale uddannelser haft et bilag om elevernes studieforberedende skrivekompetencer (bilag 4 for htx, hhx og stx, bilag 2 for hf). Ifølge bilagene og en rapport fra 2009¹ har skriftlige aktiviteter i skolen et dobbelt fokus:

- Dels et fokus på elevernes udvikling af skrivekompetence
- Dels et fokus på anvendelse af skriftlighed som led i tilegnelsen af faglig viden og kompetence

Meget tyder på at der ligger et stort uudnyttet læringspotentiale i en større brug af skrivning i den daglige undervisning i alle fag.²³ Fokus i dette tema er på, hvordan skrivning i timerne kan understøtte faglig læring i alle fag, inklusive i fag uden skriftlig dimension.

Det at arbejde sig ind i et fag og skrive i et fag, er to sider af samme sag. At skrive i et fag er at lære faget. Faglig skrivning er ikke blot "generel" skrivekompetence anvendt på et fag. Faglæreren må påtage sig den opgave at lære eleverne at skrive i den særlige kontekst, der defineres af faget. I rapporten *Videnskabsretorik og skriveidaktik* skriver Ellen Krogh: "*Skriveundervisning i gymnasiet [er] undervisning i fag og altså et fagdidaktisk projekt. [...] Skriftlige opgaver skal ikke kun skrives efter man har lært og for at dokumentere at man har lært, men de skal bygges ind i læreprocesser så eleverne lærer at skrive for at udvikle viden.*"⁴

Forskellige skriveaktiviteter kan (og bør) derfor indgå som en integreret del af undervisningen i alle fag. Trude Kringstad og Trygve Kvithyld fra det norske *Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning* skriver: "*Skriving fører til dybdelæring. Når elevene må formulere seg skriftlig i fagrelevante tekster, må de bruke kunnskapen på en selvstendig måte gjennom at de reformulerer det de har lest, hørt eller snakket om i undervisningen. Og slik blir kunnskapen internalisert. Som lærere erfarer vi ofte at det er først når du kan formidle noe til andre, at du har lært det selv.*"⁵

¹ Krogh, Ellen m.fl. (2009): *Ny skriftlighed?* Skriftserien Gymnasiepædagogik nr. 73, bl.a. side 16 og 43-54
http://static.sdu.dk/mediafiles/Files/Om_SDU/Institutter/lfpr/Gymnasiepaedagogik/73_001.pdf

² Haugaard, Annette (2014): Når skriftlighed drukner i ord. I *Gymnasieforskning* nr. 3
<http://www.gymnasieforskning.dk/wp-content/uploads/2014/03/Når-skriftlighed-drukner-i-ord.pdf>

³ <http://gymnasieskolen.dk/skriveprojektet-tilbage-til-eleverne>

⁴ Krogh, Ellen (red.) (2010): *Videnskabsretorik og skriveidaktik*. I *Skriftserien Gymnasiepædagogik*, nr. 77, side 25f:
http://www.sdu.dk/om_sdu/institutter_centre/ikv/formidling/gymnasiepaedagogik/udgaver

⁵ Kringstad, Trude og Kvithyld, Trygve (2014): Fem principper for god skriveopplæring. I *Viden om Læsning* nr.15
www.videnomlaesning.dk/media/1879/videnom_15.pdf

Skrivning, der bruges i fagene i didaktisk øjemed, kan antage mange forskellige former. Formålet er at bringe fagets begreber og måder at ræsonnere på i spil. Det kunne være skriveopgaver i timen i historie, hvor der skal argumenteres for mulige årsager til en historisk udvikling, eller i international økonomi, hvor der skal argumenteres for, hvordan modeller kan anvendes til at undersøge og afdække årsagssammenhænge. Der findes en omfattende litteratur om, hvordan skrivning kan anvendes som redskab til læring i forskellige fag.⁶

Skrivning kan organiseres på forskellige måder og med forskellige formål i undervisningen. Man skelner fx mellem skrivningens to funktioner, tænkeskrivning og formidlingskrivning.⁷

Der er stærke traditioner i alle fag for at arbejde med forskellige tænkeskrivningsformer i den daglige undervisning. I timerne kan skrivning fx organiseres som elevernes selvstændige notetagning,⁸ som individuel eller kollaborativ forberedelse til klassedialog, som forberedelse til hjemmeopgaver, som refleksionskrivning, mv.

Formidlingskrivning er fuldt udfoldet og færdig skrivning henvendt til en defineret modtager. Denne modtager kan være klassen selv. I den situation skriver klassen en tekst til sig selv, hvor eleverne sammenfatter den forståelse og den viden, de er nået frem til. Pointen er, at eleverne både kan anvende tænkeskrivningsformer og formidlingskrivningsformer, når de skal lære sig fag gennem skrivning i timerne.

Jon Smidt⁹ og Ellen Krogh peger på, at det er nødvendigt at støtte eleverne undervejs i skriveprocessen, og Christensen et al. analyserer forskellige måder skrivning organiseres på i undervisningen.¹⁰

Skrivning, også skrivning i timerne, igangsættes af en eksplicit eller implicit "skriveordre", der fortæller eleven, hvad der forventes.¹¹ Forskningen viser, at det er vigtigt, at skriveordrer klart

⁶ Flyum, Karl Henrik og Hertzberg, Frøydís (red.) (2011): *Skriv i alle fag*. Universitetsforlaget
Applebee, Arthur og Langer, Judith (2013): *Writing Instructions that work*. Teachers College, Columbia University
Maagerø, Eva og Skjeldbred, Dagrunn (2010): *De mangfoldige realfagstekstene. Om læsning og skrivning i matematik og naturfag*. Fagbøksforlaget

Krogh, Ellen m.fl. (red.) (2015): *Elevskrivere i gymnasiefag*. Syddansk Universitetsforlag

Krogh, Ellen m.fl. (red.) (2016). *Skriverudviklinger i gymnasiet*. Odense: Syddansk Universitetsforlag

Se også Krogh (2010)

Endvidere: <http://www.skrivesenteret.no/videregaende-skole/>

⁷ Se Krogh 2010:26 og Hobel, Peter (2010): Skrive for at lære og løse problemer. Side 47. I Klausen, Søren Harnow (red.) *På tværs af fag*. Akademisk Forlag

⁸ Christensen, Torben Spanget (2016): Student notes as a mediating tool for learning in school subjects. I Qvortrup, Ane m.fl. (red.): *On the Definition of Learning*. Syddansk Universitetsforlag

⁹ Smidt, Jon (2013): Ti teser om skrivning i alle fag, side 35f. I Smidt, Jon m.fl. (red.): *På sporet af god skriveundervisning*. Klim og Krogh (2010) side 120 ff

¹⁰ Christensen, Torben Spanget m.fl. (2014): *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*. Side 34f, 151ff, 168ff, 238ff. Syddansk Universitetsforlag

¹¹ Krogh, Ellen og Hobel, Peter (2012): 'Årets bedste opgave': en analyse af en tekst i dens kontekst. Se note 4 for en diskussion af begrebet "skriveordre". Artiklen kan downloades her:

http://www.sdu.dk/om_sdu/institutter_centre/ikv/forskning/forskningsprojekter/faglighed_og_skriftlighed/publikati

markerer formålet med skrivningen,¹² og at eleverne kender kriterierne for at opfylde målet. Eleverne bør være med til at formulere kriterier for, hvad der er en god faglig tekst. Gennem at opstille kriterier udvikler elever og lærere et fælles sprog om faglig skrivning.¹³

Forskningen peger på, at respons, fx ud fra responstrekanter^{14,15}, skal gives med udgangspunkt i sådanne kriterier.¹⁶ Ikke kun læreren, men også klassekammeraterne kan give respons, og når det sker, er udbyttet for responsgiveren mindst lige så stort, som det er for modtageren. Hobel og Piekut (2016:250-261, jf. note 14) beskriver, hvordan kursister på VUC arbejder med at give respons til hinandens tekster.

Skrivning i timerne kan organiseres efter *the Teaching Learning Cycle* (genremodellering og læringscirkel).¹⁷ Filmkompaniet har produceret film om, hvordan *the Teaching Learning Cycle* kan anvendes undervisning på forskellige trin i folkeskolen,¹⁸ og hos Hobel og Piekut (2016:220ff) kan man læse om et projekt, hvor kursister arbejder med genremodellering.

I genremodelleringen kan man både træne større tekster i de faglige genrer og de skrivehandlinger eller "byggesten", som disse består af, og som tjener et formål i teksten.¹⁹ I genremodellering indgår sekvenser med kollaborativ skrivning. Se om kollaborativ skrivning i Hobel og Piekut (2016:236-250, 284-304). Elever kan i et fag samle deres individuelle og kollaborative skriftlige produkter på en digital platform (web 2.0) og på den måde skabe en fælles, faglig vidensbank.

Inden for temaet "skrive for at lære" skal du udarbejde en problemformulering. Der skal være fokus på, hvordan skrivning kan inddrages i den daglige undervisning i timerne som redskab til læring. Det kan både være i fag, der har skriftlig dimension, og fag, der ikke har skriftlig dimension.

Med udgangspunkt i dit valgte problem skal du analysere og vurdere et kortere eller længere undervisningsforløb, hvor du systematisk har arbejdet med, at eleverne skal lære sig fag gennem skrivning. Det kan være et forløb i et enkelt fag eller et forløb i fagligt samspil. Du skal redegøre for og reflektere over dine didaktiske valg.

Du skal inddrage såvel almindidaktik som fagdidaktik, og dine didaktiske valg skal begrundes

[oner](#),

Hobel, Peter (2015): Skriveordrer, tværfagligt samarbejde og demokratisk dannelse. I Otnes, Hildegunn (red.): *Å invitere elever til skrivning*. Fagbokforlaget (2015): *Skivedidaktik – en vej til læring*. Klim, side 79ff

¹² Smidt (2013)

¹³ Brok m.fl. (2015) side 67ff, Krogh (2010) side 27ff, Hobel (2011) side 149ff

¹⁴ Krogh (2010) side 33. Hobel, Peter og Piekut, Anke (2016): Dobbelt integration af skrivning på VUC – kollaborativ skrivning og peer-respons i klasserummet, side 258. I Beck, Steen m.fl. (red.): *Forskning i og med praksis på VUC*. Forlaget Unge pædagoger.

¹⁵ <http://www.skriftlig.info/teori/skriveproces.html>

¹⁶ Kvithyld og Kringstad (2014). Dysthe, Olga og Hertzberg, Frøydys (2009): Den nyttige tekstresponsen – hva sier nyere forskning? I Haugaløkken, O.K. m.fl. (red.): *Tekstvurdering som didaktisk utfordring*. Universitetsforlaget

¹⁷ Brok m.fl. (2015) side 95ff; Rose, David (2016): Demokratisering af klasserummet: Om Reading to learn-metoden som en vej til muligheder. I Bock, Kathrin m.fl.: *Genrepædagogik*. Hans Reitzels Forlag

¹⁸ <http://www.filmkompagniet.dk/genrepaedagogik-i-praksis/>

¹⁹ Krogh (2010) side 34. Brok m.fl. (2015) side 82. www.skrivesenteret.no/ressurser/skrivehjulet

såvel teoretisk som praktisk. Se i øvrigt om krav til opgaven i Studieordningen for Uddannelsen i teoretisk pædagogikum.